

Vlaanderen
is landbouw & visserij

AARDBEIENTEELT IN VLAANDEREN

Resultaten uit het
Landbouwmonitoringsnetwerk

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

2019

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

AARDBEIENTEELT IN VLAANDEREN

**Resultaten uit het
Landbouwmonitoringsnetwerk
2019**

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteur

Jan De Samber

Verantwoordelijk uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2019/3241/002

Lay-out

Vlaamse overheid

Voor meer informatie over het rapport kunt u contact opnemen met de auteur(s) van het rapport. Ons e-mailadres is als volgt samengesteld: VOORNAAM.NAAM@LV.VLAANDEREN.BE. Ons generiek adres is KENNIS@LV.VLAANDEREN.BE.

U vindt onze rapporten terug op:

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW/STUDIES

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

De Samber J. (2019) *Aardbeienteelt in Vlaanderen. Resultaten uit het Landbouwmonitoringsnetwerk*, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Als u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hier graag bij helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen

Deze publicatie werd door het Departement Landbouw en Visserij met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

Samenvatting	5
1 Economisch inzicht in een diverse teelt	7
2 De situatie in België en Vlaanderen	7
2.1 Het telen van aardbeien	7
2.2 Aantal bedrijven en areaal in Vlaanderen	8
2.3 Productie en prijsvorming	9
2.4 Import en export	11
3 Methodologie	13
3.1 Het Landbouwmonitoringsnetwerk	13
3.2 Beschouwde teeltwijzen	13
3.3 Selectie en beschrijving van de bedrijven	15
3.4 Opbouw bedrijfseconomische resultaten	17
4 Resultaten	18
4.1 Totaal van de periode 2012-2016	18
4.1.1 Bedrijfseconomische resultaten 2012-2016	18
4.1.2 Aandeel van variabele en vaste kostenposten	20
4.2 Jaarlijkse resultaten voor de periode 2012-2016	23
4.2.1 Bedrijfseconomische resultaten per jaar	23
4.2.2 Spreiding van opbrengst, bruto saldo en FAI	27
4.3 Resultaten van het volledige bedrijf	28
4.3.1 Gemiddelde waarden van gespecialiseerde aardbeienbedrijven	28
4.3.2 Spreiding van bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen	31
5 Conclusie	32
Figuren	34
Tabellenlijst	35
Bijlagen	36

SAMENVATTING

De Belgische aardbeiensector verhandelt via producentenorganisaties jaarlijks meer dan 50.000 ton aardbeien en bereikt daarmee een omzet van meer dan 150 miljoen euro. Ruwweg 90 procent van het Belgische aardbeiareaal ligt in Vlaanderen. Ongeveer 530 Vlaamse telers produceren aardbeien op ruwweg 730 hectare openluchtteelt en 450 hectare beschutte teelt. De productie vindt vooral plaats in de provincie Limburg (33% van het Vlaamse areaal in 2017) en de provincie Antwerpen (43%).

Er wordt veel verhandeld, bijna uitsluitend met dichtbijgelegen landen: jaarlijks gemiddeld 45.000 ton export en 31.000 ton import. In de zomermaanden is België een netto-exporteur en in de wintermaanden een netto-importeur. De verkoopprijs fluctueert sterk en hangt onder andere af van het tijdstip en het totale aanbod op het moment van de verkoop: periodes met een klein aanbod hebben een hogere prijs dan periodes met een groot aanbod. Professionele telers combineren verschillende productiemethoden om risico's te spreiden. De laatste jaren zorgt het gebruik van assimilatiebelichting ervoor dat effectief jaarrond aardbeien geteeld kunnen worden in Vlaanderen.

De diversiteit in teeltmomenten, teeltwijzen, variëteiten en strategieën zorgt ervoor dat de teelt van aardbeien in Vlaanderen een complex en divers gegeven is. Om bedrijfseconomisch inzicht te krijgen in deze sector zijn de resultaten uit het Landbouwmonitoringsnetwerk opgedeeld volgens zes verschillende, veelvoorkomende teeltwijzen op basis van combinaties van het teeltmilieu (serre, toegankelijke kappen en openlucht), verwarmingsgraad (verwarmd of niet verwarmd) en teeltsubstraat (vollegrond of substraat). Voor meerdere van deze teeltwijzen is het mogelijk om meer dan één teelt per jaar op eenzelfde perceel te hebben, bijvoorbeeld een vroege en late teelt.

De resultaten zijn weergegeven op drie niveaus. Op het niveau van het volledige bedrijf wordt gekeken naar gespecialiseerde aardbeibedrijven in de periode 2012-2016. Op basis van de teeltwijzen zijn er zowel gegroepeerde als jaarlijkse resultaten per teeltwijze voor de periode 2012-2016. Op elk niveau is er een zeer grote spreiding zichtbaar tussen de resultaten van de verschillende bedrijven, teeltwijzen en jaren.

Een gemiddeld gespecialiseerd bedrijf in het Landbouwmonitoringsnetwerk produceert 150 ton aardbeien op 4 hectare betaalde oppervlakte. 18 procent van de productie komt van openluchtteelten, 25 procent van teelten onder toegankelijke kappen en 58 procent van serreteelten. Het bruto saldo van de gespecialiseerde bedrijven in de steekproef is altijd sterk positief en bedraagt gemiddeld 547 euro per are. Het familiaal arbeidsinkomen is bijna altijd positief en kent een gemiddelde van 265 euro per are geteelde aardbeien.

Gemiddeld gezien halen alle beschouwde teeltwijzen een positief bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen. Dit bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen wordt bepaald door de opbrengsten en kosten, die sterk verschillen tussen de teeltwijzen. De opbrengsten en kosten hangen op hun beurt sterk af van de (kapitaal)intensiteit van de productiemethode.

////////////////////////////////////

De opbrengst is de productie vermenigvuldigd met de verkoopprijs. De productie is groter wanneer de planthoeveelheid groot is: substraatteelten produceren meer dan overeenkomstige vollegrondteelten. Ook het teeltmilieu speelt een belangrijke rol: serreteelten hebben een grotere productie dan teelten onder toegankelijke kappen en openluchtteelten hebben de laagste productie. De verkoopprijs is sterk afhankelijk van het verkooptijdstip en de kwaliteit. Daarom is de prijs van aardbeien uit verwarmde serres veel hoger dan deze uit openluchtteelten. Beide variabelen versterken elkaar, waardoor de opbrengst het patroon van kapitaalintensiteit in zeer grote mate volgt. Zo behaalt een verwarmde serreteelt gemiddeld een productie van 550 kilogram per are en een opbrengst van 2.045 euro. Een gemiddelde substraatteelt onder toegankelijke kappen produceert 333 kilogram per are met een opbrengst van 833 euro, en de vollegrondteelt in openlucht sluit de rij met een productie en opbrengst van 205 kilogram en 448 euro per are.

Kapitaalintensieve teelten behalen de grootste opbrengsten, maar ondervinden ook hogere variabele en vaste kosten. De belangrijkste variabele kostenposten zijn seizoensarbeid en zaai- en pootgoed – en voor verwarmde teelten ook energie. De afschrijvingen en fictieve intresten bepalen op hun beurt het grootste deel van de vaste kosten. Substraatteelten in een verwarmde serre ondervinden zo gemiddeld 913 euro variabele en 409 euro vaste kosten per are geteelde aardbeien. Dat is een stuk hoger dan de kosten voor substraatteelten onder toegankelijke kappen (581 en 175 euro per are), die weer hoger zijn dan die voor vollegrondteelt onder toegankelijke kappen (340 en 93 euro per are) en in openlucht (319 en 79 euro per are).

De opbrengsten en kosten leiden tot het bruto saldo en het familiaal arbeidsinkomen. De verschillen tussen teeltwijzen en jaren van deze twee variabelen worden in hoofdzaak bepaald door het verschil in opbrengsten. Zowel productie als verkoopprijs hebben hierbij een grote invloed. Uiteraard is de rol van de variabele en vaste kosten ook niet te verwaarlozen. Opnieuw zien we een verband met de kapitaalintensiteit. Zo heeft de productie onder warm glas hogere opbrengsten en eveneens hogere kosten, maar zijn de resultaten op het einde van de rit het hoogst: een bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen van respectievelijk 1.132 en 723 euro per are geteelde aardbeien. De andere teeltwijzen behalen lagere waarden, waarbij de vollegrondteelt in openlucht de rij sluit met een gemiddelde van respectievelijk 129 en 50 euro per are.

Het positieve resultaat van elke teeltwijze betekent dat er geen foute keuze is voor een bepaalde productiemethode. Toch zijn er duidelijke verschillen en scoort bijvoorbeeld een verwarmde serreteelt gemiddeld veel beter dan een openluchtteelt in vollegrond. Desondanks moet de teler afwegingen maken met betrekking tot opbrengsten, kosten, investeringen en risico's. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat gespecialiseerde aardbeibedrijven een combinatie van teeltwijzen aanwenden, zodat ze een diverse en gespreide productie bekomen.

1 ECONOMISCH INZICHT IN EEN DIVERSE TEELT

In 2017 hebben de Belgische tuinbouwcoöperaties meer dan 51.000 ton aardbeien verhandeld met een waarde van ruwweg 158 miljoen euro. Ongeveer 530 Vlaamse telers staan in voor het grootste deel van deze productie. De Vlaamse aardbeienteelt wordt gekarakteriseerd door een grote diversiteit; verschillende teeltwijzen, strategieën, rassen en combinaties hiervan leiden tot een diverse en gespreide productie, waardoor zo goed als jaarrond Vlaamse aardbeien beschikbaar zijn.

De diversiteit binnen de aardbeiensector zorgt voor een zekere complexiteit: een typisch aardbeienbedrijf bestaat in se niet. Desondanks is het interessant om te weten hoe enkele typische teeltwijzen er bedrijfseconomisch voor staan. Voor de periode 2012-2016 kijken we naar bedrijfseconomische gegevens van aardbeienbedrijven uit het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) van zes veelvoorkomende teeltwijzen. We bespreken zowel de waarden tussen als binnen de teeltwijzen voor de beschouwde periode van vijf jaar. Ook resultaten op bedrijfsniveau komen aan bod.

Na de inleiding schetst het rapport in sectie twee enkele belangrijke termen en begrippen, gevolgd door de verspreiding, productie, prijsvorming en handel van de aardbeien en aardbeienteelt in Vlaanderen en België. Sectie drie geeft de gevolgde methodologie met uitleg over het Landbouwmonitoringsnetwerk, de afbakening van typische teeltwijzen en de selectie en beschrijving van de steekproef. Sectie vier gaat over de bedrijfseconomische resultaten voor de periode 2012-2016. In die sectie behandelen we meerdere onderwerpen: gegroepeerde en jaarlijkse gegevens, verschillen tussen en binnen teeltwijzen, resultaten voor het volledige bedrijf, enz. De belangrijkste conclusies formuleren we in sectie 5.

2 DE SITUATIE IN BELGIË EN VLAANDEREN

2.1 HET TELEN VAN AARDBEIEN

De teelt van aardbeien kan op zeer veel verschillende manieren gebeuren. De teler kan namelijk veel keuzes maken die een invloed hebben op de productie. Zo kan de teeltwijze verschillen op vlak van het aardbeienras, het teeltmilieu, het teeltsubstraat, de teeltverwarmingsgraad, vervroeging en verlating van de teelt enz.

Aardbeiplanten zijn doorlevende, winterharde planten en kunnen geklasseerd worden als junidragers of doordragers. Doordragers zijn dagneutrale planten waarbij de bloemen ongeacht de daglengte aangelegd worden. Junidragers daarentegen zijn kortedagplanten waarbij de bloemen aangelegd worden wanneer de daglengte afneemt in het najaar. Doordragers hebben een langere, continue productie van aardbeien die drie tot vijf maanden duurt, meestal vanaf juli tot het najaar. Junidragers leveren hun productie op intensievere wijze en dit voor een kortere termijn van zes tot acht weken, meestal in de maanden mei, juni en juli. Hoewel er in Vlaanderen zowel junidragers al doordragers

geteeld worden, ligt de focus momenteel nog steeds bij de junidragers. Voorbeelden van rassen zijn Elsanta, Darselect, Sonata, Sonsation en Cléry voor de junidragers, en Portola, Capri en Murano voor de doordragers. Elk jaar worden er nieuwe rassen ontwikkeld en in productie genomen.

Junidragers worden – in normaalteelt in volle grond – geplant in augustus, waarna ze in het volgende jaar in juni geoogst worden. Om de oogst te spreiden zijn er echter meerdere mogelijkheden waarbij er vervroegd of verlaat kan worden. Zo kan men in volle grond de oogst vervroegen door de planten af te dekken, te overkappen en te verwarmen, waardoor de oogst enkele dagen tot enkele weken vervroegd wordt. Het verlaten van de oogst is mogelijk door de planten af te dekken met stro of door gebruik te maken van gekoelde planten. Bij dit laatste worden planten, die vanaf december in een koelcel geplaatst werden, uitgeplant op een later tijdstip waarna er na ongeveer twee maanden geoogst kan worden. Door het planttijdstip te veranderen kan men de oogst spreiden in de tijd.

Substraatteelten in (verwarmde) serres en kappen spelen verder in op oogstspreading. Zo kan men bij verwarmde teelten, door gebruik te maken van gekoelde planten, twee tot drie oogsten per jaar bereiken: een vroege teelt (voorjaarsteelt) waarbij verwarmd wordt, een late teelt (najaarsteelt) waarbij verwarmd wordt, en een mogelijke zomerteelt zonder verwarming. De oogst van deze vroege en late teelt valt respectievelijk in de maanden maart-juni en september-december. Wanneer men de planten van de late teelt opnieuw gebruikt in de vroege teelt het jaar erna, spreekt men van doorteeit. Tegenwoordig zijn zelfs belichte teelten in de winterperiode mogelijk, waardoor er effectief jaarrond geteeld kan worden in Vlaanderen.

De strategie van veel telers is het spreiden van de productie. Dit is mogelijk wanneer verschillende teeltwijzen, vervroeging en verlating worden toegepast. Zo kunnen er jaarrond aardbeien geproduceerd worden. Het spreiden van de productie vergt echter grote financiële inspanningen zoals het plaatsen van kappen en serres en het verwarmen of belichten van de teelt. Daartegenover staan ook voordelen; zo wordt het prijsrisico gespreid en zijn de prijzen hoger wanneer het aanbod lager is.

Naast bovenstaande elementen zijn er nog factoren die een invloed hebben op de productie van aardbeien. We vermelden onder andere: het teeltsubstraat (volle grond, potgrond, veenbalen, ander substraat), het substraatmedium (bakken, goten, emmers), het type plant (verse planten, A⁺-planten, wachtbedplanten), de plantdichtheid, de temperatuur, de belichting enz.

2.2 AANTAL BEDRIJVEN EN AREAAL IN VLAANDEREN

Aardbeienteelt in België is vooral een Vlaamse aangelegenheid. In 2017 waren er 530 bedrijven in Vlaanderen die aardbeien telen op 733 hectare openluchtteelt en 454 hectare beschutte teelt (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)^{1,2}. Vlaanderen neemt 80 procent van de bedrijven, 88 procent van het openluchtareaal en 93 procent van het beschutte areaal van België in.

¹ Het beschutte areaal wordt door Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) het serreareaal genoemd. Het areaal bestaat echter niet enkel uit klassieke, gesloten serres van glas of plastic, maar ook uit niet-permanent overkapte teelten zoals teelt onder toegankelijke kappen.

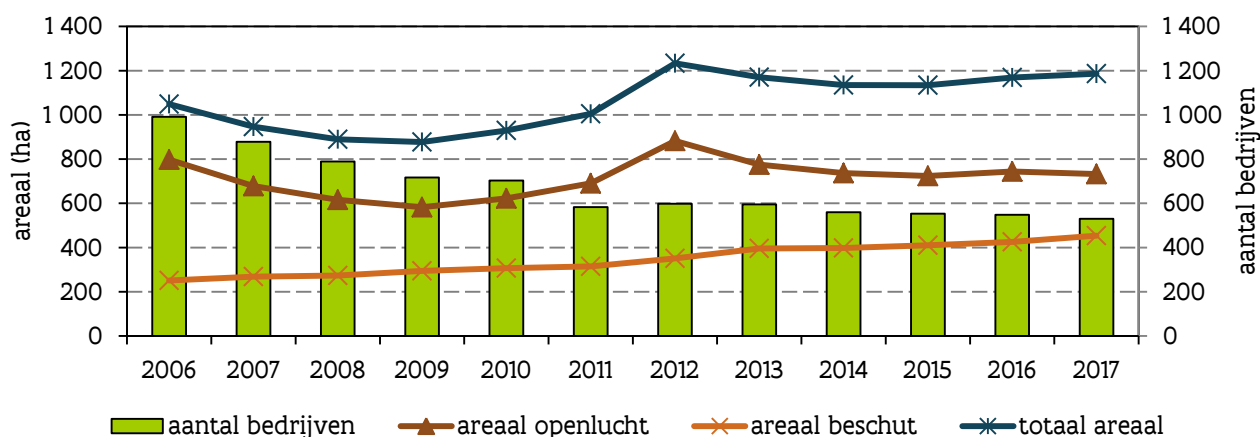
² Het areaal houdt geen rekening met het feit dat er op eenzelfde oppervlakte meer dan één teelt aardbeien per jaar kan voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld twee teelten, een vroege en een late, in een serre geproduceerd worden, telt die oppervlakte slechts één keer mee in de statistieken van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium).

////////////////////////////////////

Het areaal serreteelt in Vlaanderen heeft de laatste jaren een sterke toename gekend (+48% in 2017 t.o.v. 2010), evenals het areaal openluchtteelt (+18%). Het aantal bedrijven is in dezelfde periode echter afgenomen met 25 procent, wat duidt op een sterke gemiddelde schaalvergroting van de resterende bedrijven. Grafisch wordt dit voorgesteld in figuur 1. Door een hogere productiviteit per oppervlakte-eenheid is de toename van het beschutte areaal nog indrukwekkender vanuit het standpunt van de productie.

In Vlaanderen wordt in elke provincie aardbeien geteeld. Limburg en Antwerpen spannen echter de kroon. In 2017 lag het totale areaal voor 43 procent in Antwerpen en voor 33 procent in Limburg. Het openluchtareaal bevond zich voor 40 procent in Antwerpen en voor 42 procent in Limburg. Het beschutte areaal lag voor 46 procent in Antwerpen, voor 24 procent in West-Vlaanderen en 17 procent in Limburg.

Figuur 1: areaal aardbeien en aantal bedrijven met aardbeienproductie in Vlaanderen.

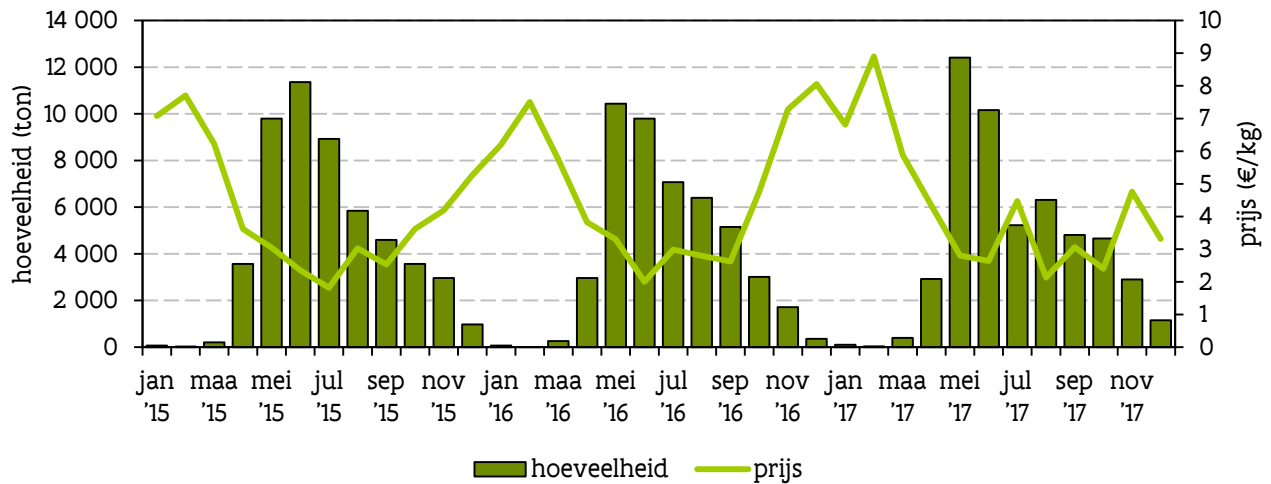
Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium). De knik in 2012 kan verklaard worden door een verandering van databron door Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium).

2.3 PRODUCTIE EN PRIJSVORMING

De productie van aardbeien kan gebeuren op verschillende manieren. Zo worden aardbeien geteeld in verschillende teeltmilieus, op verschillend substraat, al dan niet verwarmd (zie ook secties 2.1 en 3.2). Deze grote verscheidenheid aan productiemogelijkheden leidt ertoe dat op verschillende momenten, op verschillende wijzen en met verschillende rassen aardbeien geproduceerd worden in Vlaanderen.

Verse aardbeien worden in België hoofdzakelijk verhandeld via producentenorganisaties. Coöperatie Hoogstraten is hierbij veruit de belangrijkste speler, gevolgd door Belorta en REO Veiling. De verkoopcijfers, met name de prijzen en aangeleverde hoeveelheden, worden gegeven door het Verbond van Belgische Tuinbouwcoöperaties (VBT). Bij de gegevens van VBT moeten wel enkele kanttekeningen gemaakt worden. Allereerst kunnen ook Nederlandse telers hun product verhandelen via de producentenorganisatie. Verder is een teler niet verplicht om lid te zijn van een producentenorganisatie, die zelf al dan niet onder de partners van VBT valt. Hierdoor zit niet alle productie vervat in de cijfers. We kunnen er echter wel van uitgaan dat het merendeel van de aardbeienproductie, zeker voor de

Figuur 2: maandelijkse hoeveelheid in ton en bijhorende prijs in euro per kilogram voor verse aardbeien geleverd aan de Belgische producentenorganisaties voor 2015 tot en met 2017.

Bron: VBT

2.4 IMPORT EN EXPORT

Aardbeien worden zowel geïmporteerd als geëxporteerd naar en uit België en Vlaanderen. Handelsdata zijn echter enkel beschikbaar voor België. Toch kan de export van aardbeien voornamelijk aan het Vlaamse Gewest toegewezen worden, gezien het grote Vlaamse aandeel in de productie. Voor import is de verdeling minder duidelijk, aangezien de geïmporteerde aardbeien over het gehele land verspreid kunnen worden. Ook de bewegingen tussen de gewesten zijn moeilijk in kaart te brengen.

België is een netto-exporteur van aardbeien (tabel 2 en figuur 3). Het grootste deel van de uitgaande handel gebeurt met Europese landen, voornamelijk de dichtste buurlanden: Nederland, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Dat is niet onverwacht aangezien aardbeien vers geconsumeerd worden en moeilijk lang te bewaren zijn. Ook de import komt uit nabijgelegen landen, met uitzondering van Egypte. Nederland en Spanje zijn samen verantwoordelijk voor ruwweg 80 procent van de Belgische import.

Tabel 2: belangrijkste export- en importpartners van verse aardbeien voor België in 2017.

export naar	ton	aandeel	import uit	ton	aandeel
Nederland	11.461	23,8	Nederland	20.216	52,0
Frankrijk	9.032	18,7	Spanje	11.604	29,8
Verenigd Koninkrijk	8.155	16,9	Egypte	4.613	11,9
Duitsland	5.254	10,9	Duitsland	673	1,7
Zweden	4.212	8,7	Polen	556	1,4

Bron: United Nations Statistics Division – Commodity Trade Statistics Database (Comtrade)

////////////////////////////////////

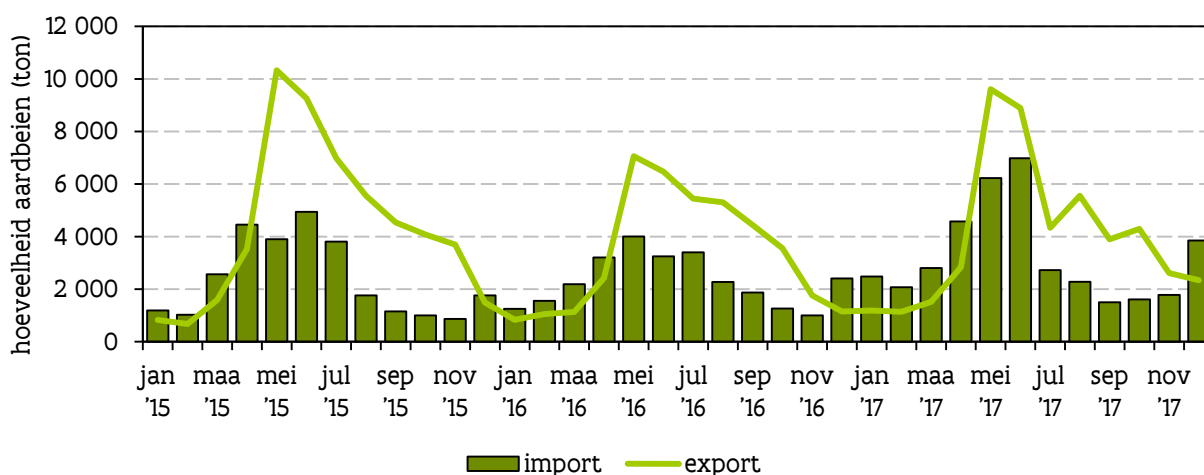
Figuur 3: Belgische import, export en het verschil tussen beide voor verse aardbeien, uitgedrukt in ton product voor 2002 tot en met 2017. Import wordt hier aangeduid met negatieve cijfers.

Bron: Eurostat

De Belgische import en export worden voor enkele jaren in meer detail getoond in figuur 4. De maandelijkse cijfers tonen een duidelijk patroon dat jaarlijks herhaald wordt. De export heeft voornamelijk plaats tussen mei en september. Tijdens de wintermaanden is er een zichtbare daling van de uitvoer. Ook de import kent een patroon, hoewel minder uitgesproken als dat van de export. In het voorjaar en de vroege zomer vinden we de hoogste cijfers. De maandelijkse evoluties leiden tot twee stellingen over de verhouding van import en export. Enerzijds worden aardbeien voornamelijk geëxporteerd en geïmporteerd in de lente- en zomermaanden. Anderzijds wordt in de maanden waarin de export laag is een relatief grote hoeveelheid aardbeien geïmporteerd. Het patroon van export is weinig verrassend sterk gecorreleerd met dit van de leveringen aan de producentenorganisaties.

Figuur 4: maandelijkse Belgische import en export van verse aardbeien voor 2015 tot en met 2017.

Bron: Eurostat

Wanneer we de export en import van België vergelijken met andere landen in de wereld (tabel 3), blijkt dat België een belangrijke speler is. In 2017 was België namelijk de vijfde grootste exporteur van verse aardbeien. Van alle Europese landen exporteren enkel Spanje en Nederland grotere volumes verse aardbeien. Ook aan de importzijde bevindt België zich in de top tien van grootste handelaars.

Tabel 3: top tien van landen in de wereld met de grootste export van verse aardbeien in 2017, op basis van het verhandeld gewicht.

plaats	land	1.000 ton	miljoen dollar (USD)
1.	Spanje	304,0	662,4
2.	Verenigde Staten	146,4	473,5
3.	Mexico	126,2	428,3
4.	Nederland	61,3	294,8
5.	België	48,2	184,3
6.	Wit-Rusland	28,4	10,2
7.	Litouwen	25,6	12,7
8.	Griekenland	25,5	32,9
9.	Egypte	23,6	90,0
10.	Italië	15,5	43,0

Bron: United Nations Statistics Division – Commodity Trade Statistics Database (Comtrade)

3 METHODOLOGIE

3.1 HET LANDBOUWMONITORINGSNETWERK

Voor het bepalen van de bedrijfseconomische resultaten van de aardbeiensector in Vlaanderen maken we gebruik van het Landbouwmonitoringsnetwerk of LMN. Het LMN is het boekhoudnetwerk dat beheerd wordt door de Dienst Kennis van de Afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving van het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid. Dit LMN kadert in de verplichting van lidstaten om bedrijfseconomische boekhoudingen aan te leveren aan de Europese Commissie in het kader van het Farm Accountancy Data Network (FADN). Het LMN omvat ongeveer 750 bedrijven en is een representatieve steekproef uit de Vlaamse land- en tuinbouwsector.

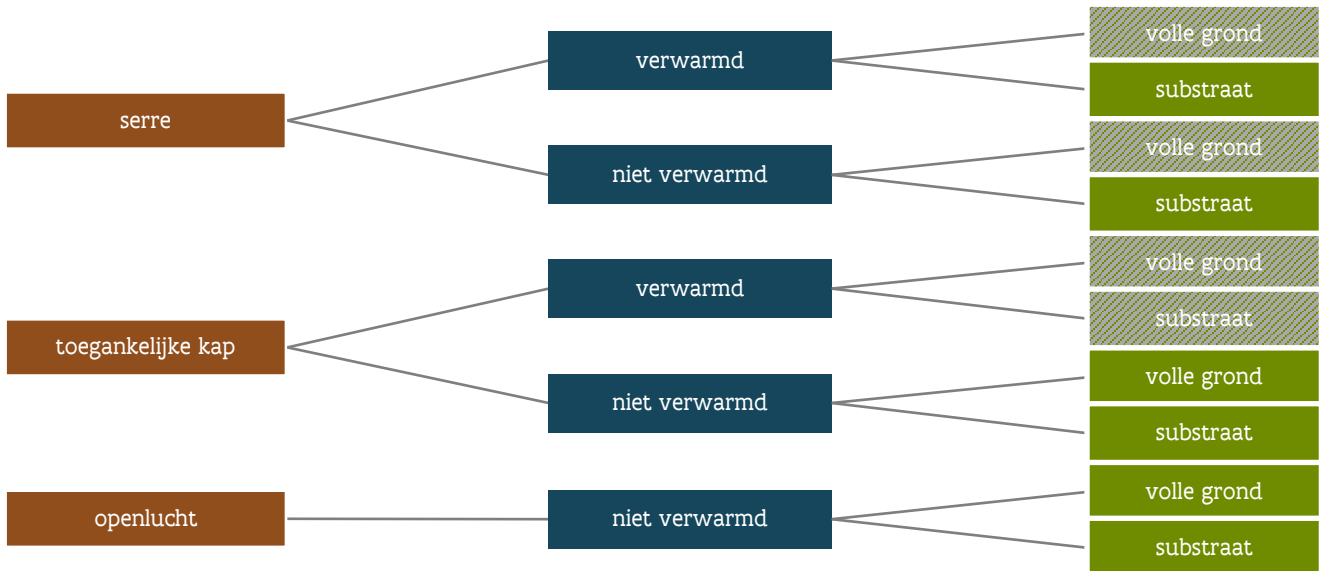
3.2 BESCHOUWDE TEELTWIJZEN

In het LMN worden voor aardbeienteelten volgende vijf specifieke variabelen bijgehouden: het teeltmilieu, de teeltvolgorde, het ras, de verwarmingsgraad en het teeltsubstraat. Om het aantal gerapporteerde teeltwijzen overzichtelijk te houden wordt er in dit rapport niet voor elke unieke combinatie van variabelen een aparte groep gemaakt. De teeltwijzen worden daarom bepaald aan de hand van slechts drie van de vijf variabelen: het teeltmilieu³ (serre, toegankelijke kappen of openlucht),

³ We verstaan onder serres alle gesloten constructies, zowel uit glas als plastic, die een grote investeringskost vergen waarin het klimaat gestuurd kan worden. Toegankelijke kappen vereisen minder investeringen en omvatten een grote variëteit aan constructies: ronde bogen, gesloten zijanten, open zijanten... Onder openlucht verstaan we naast de duidelijk onbeschutte teelt ook teelten onder kleine regenkapjes.

Figuur 5: opdeling van de teeltwijze van aardbeien in het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) volgens het teeltmilieu, de verwarmingsgraad en het teeltsubstraat.

Grijs gearceerde cellen in de derde kolom duiden op onvoldoende waarnemingen in de steekproef.
Bron: Departement Landbouw en Visserij

3.3 SELECTIE EN BESCHRIJVING VAN DE BEDRIJVEN

In dit rapport beschouwen we de jaren 2012 tot en met 2016. Alle bedrijven die een productie van aardbeien hebben worden opgenomen. In totaal zijn er in deze periode 46 unieke bedrijven waarvan er voor 21 elk jaar waarnemingen zijn. Deze 46 bedrijven leveren 612 waarnemingen aan, aangezien een bedrijf meerdere waarnemingen kan hebben, overeenstemmend met de verschillende teeltwijzen (zie sectie 3.2).

We filteren op de volgende criteria:

- De totale opbrengsten, de totale variabele kosten en het bruto saldo van een waarneming mogen niet meer dan vier standaarddeviaties afwijken van het gemiddelde van de beschouwde teeltwijze.
- Er moeten kosten voor zaai- en pootgoed zijn toegewezen aan de waarneming.

Gemiddeld gezien heeft een bedrijf een oppervlakte van 198 are aardbeien (tabel 4). Een gemiddeld bedrijf heeft ongeveer 2 verschillende teeltwijzen: 40 procent focust op één teeltwijze, 33 procent op twee, 18 procent op drie, en 9 procent heeft vier of meer verschillende teeltwijzen. Bedrijven met openluchtteelt op substraat komen het minst vaak voor in onze steekproef: gemiddeld 6,8 bedrijven per jaar. 9,6 bedrijven per jaar telen onder toegankelijke kappen op substraat en 10,4 doen dit in volle grond. 12,6 bedrijven per jaar produceren aardbeien in volle grond in openlucht. Substraatteelt in serres komt het vaakst voor: gemiddeld 12,8 bedrijven per jaar telen in verwarmde serres en 13,6 in niet-verwarmde

////////////////////////////////////

steekproef in het Landbouwmonitoringsnetwerk. Hieruit blijkt dat voor het aantal bedrijven en het serreareaal de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen oververtegenwoordigd zijn in de steekproef ten koste van Limburg en West-Vlaanderen. Het openluchtareaal is beter gebalanceerd. Hoewel de steekproef niet perfect de verdeling volgens provincie volgt, toont het wel een duidelijke spreiding van de bedrijven en het areaal binnen Vlaanderen aan, wat de representativiteit voor de gehele sector ten goede komt.

Tabel 5: procentuele verdeling van het aantal bedrijven en het areaal openluchtteelten en beschutte teelten volgens de landbouwcijfers (Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)) en onze steekproef (LMN) voor de periode 2012-2016.

% bedrijven openluchtareaal beschut areaal	Antwerpen		Limburg		Oost-Vl.		Vl.-Brabant		West-Vl.	
	Statbel	LMN	Statbel	LMN	Statbel	LMN	Statbel	LMN	Statbel	LMN
bedrijven	24	46	25	16	13	24	9	4	29	11
openluchtareaal	38	55	42	35	6	2	5	1	9	7
beschut areaal	47	71	18	9	11	14	3	2	21	3

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) en LMN

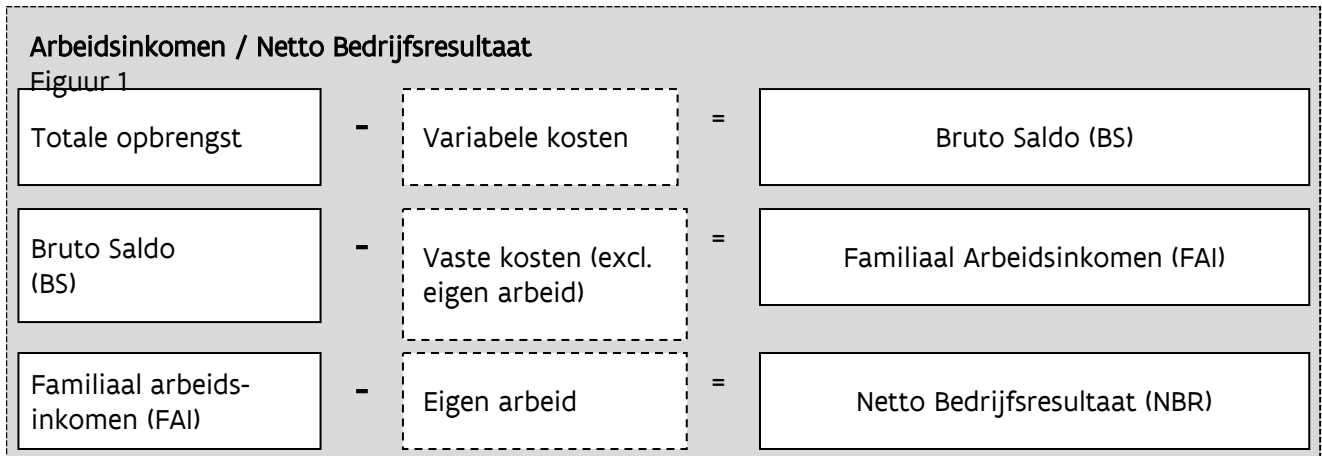
3.4 OPBOUW BEDRIJFSECONOMISCHE RESULTATEN

In figuur 6 stellen we de opbouw van de economische resultaten voor.

- De totale opbrengst is de som van de opbrengst uit de verkoop van gewassen en overige opbrengsten. In dit rapport wordt de totale opbrengst bijna uitsluitend bepaald door de verkoop van aardbeien.
- Het bruto saldo is het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale variabele kosten. Het bruto saldo is het bedrag dat beschikbaar is voor het betalen van de vaste kosten en wat daarna overblijft als vergoeding voor eigen inbreng van productiefactoren: eigen arbeid, grond en kapitaal.
- Het familiaal arbeidsinkomen wordt verkregen door de totale vaste kosten af te trekken van het bruto saldo. Dit familiaal arbeidsinkomen is wat de boer of tuinder overhoudt ter compensatie van de inbreng van zijn eigen arbeid.
- Het familiaal arbeidsinkomen verminderd met een marktconforme vergoeding voor de eigen arbeid geeft het netto bedrijfsresultaat. Een negatief netto bedrijfsresultaat geeft aan dat de land- of tuinbouwer onvoldoende inkomsten heeft behaald om zichzelf een marktconform loon uit te betalen voor zijn geleverde arbeid.
- De vergoeding voor eigen arbeid is een weergave van de (niet-betaalde) familiale arbeid die verricht wordt door de landbouwer en eventuele meewerkende gezinsleden. Deze wordt berekend door de arbeidsuren opgegeven door de landbouwer te vermenigvuldigen met een vaste arbeidsvergoeding per uur. Het uurloon wordt bepaald op basis van de minimumlonen, vastgesteld door het Paritair Comité voor de land- en tuinbouw, verhoogd met de sociale lasten.

Figuur 6: voorstelling van de opbouw van de bedrijfseconomische resultaten.

Bron: Departement Landbouw en Visserij

4 RESULTATEN

Het hoofdstuk dat de resultaten bespreekt is opgedeeld in meerdere secties. Allereerst bespreken we de resultaten op het niveau van de teeltwijzen. Hier worden de gegroepeerde resultaten over de vijfjarige periode en de procentuele verdeling van de variabele en vaste kosten gegeven. Vervolgens bespreken we de jaarlijkse resultaten per teeltwijze en lichten we de spreiding van enkele variabelen toe. Daarna bespreken we in de derde sectie de resultaten op bedrijfsniveau, over de teeltwijzen heen. We geven zowel de bedrijfseconomische resultaten als de spreiding van enkele belangrijke variabelen.

4.1 TOTAAL VAN DE PERIODE 2012-2016

4.1.1 Bedrijfseconomische resultaten 2012-2016

Tabel 6 toont de bedrijfseconomische resultaten per teeltwijze, gegroepeerd over de periode van 2012 tot en met 2016.

Opbrengsten. Veruit de hoogste productie wordt behaald door substraatteelt in verwarmde serres. De laagste productie wordt gemiddeld gezien bekomen bij vollegrondteelt in openlucht. In het algemeen wordt er een groter volume aardbeien geoogst bij teelten op substraat dan bij teelten in vollegrond. Dit kan in grote mate verklaard worden door een groter aantal planten per oppervlakte-eenheid bij substraatteelten. De hoogste verkoopprijs wordt gehaald in verwarmde en niet-verwarmde serres met substraatteelt. Onder toegankelijke kappen is de prijs voor aardbeien op substraat en in vollegrond gelijkaardig. In openlucht wordt de laagste prijs betaald voor aardbeien uit de vollegrondteelt⁴. Het

⁴ De twee teeltwijzen 'substraatteelt in openlucht' en 'vollegrondteelt onder toegankelijke kappen' worden mogelijk sterker dan gewenst beïnvloed door de grotere bedrijven met deze teeltwijze door het relatief beperkte aantal waarnemingen. Dat verklaart in grote mate de opvallend hoge verkoopprijs voor aardbeien uit substraatteelten in openlucht en het beperkte prijsverschil tussen aardbeien in vollegrond en op substraat onder toegankelijke kappen.

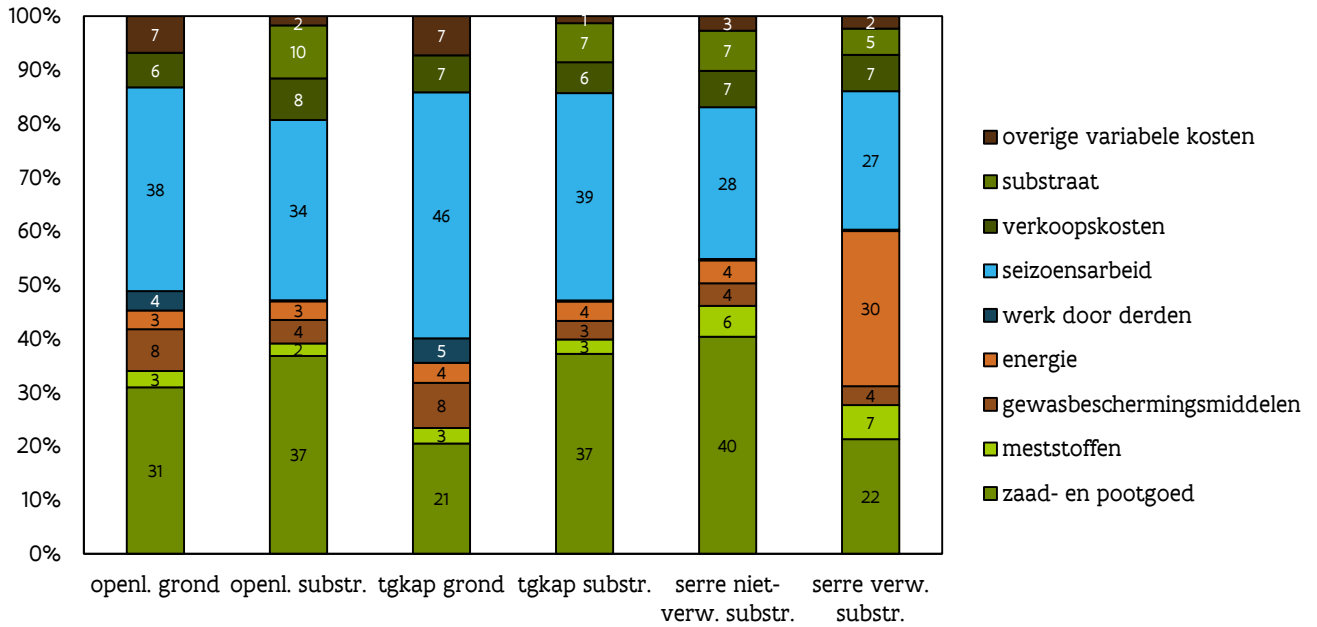
Tabel 6: bedrijfseconomische resultaten per are voor de periode 2012-2016 per teeltwijze.

2012-2016	openlucht		toegankelijke kappen		serre	
	niet-verwarmd		niet-verwarmd		niet-verwarmd	verwarmd
	volle grond	substraat	volle grond	substraat	substraat	substraat
euro per are						
aantal waarnemingen	85	53	57	110	152	155
gemiddelde oppervlakte (are)	96,2	44,7	40,0	56,3	40,8	51,6
productie (kg/are)	205,4	307,0	270,2	332,5	364,6	550,4
verkoopprijs (€/kg)	2,18	2,75	2,53	2,50	2,97	3,71
totale opbrengsten	447,9	844,3	683,2	832,8	1083,1	2.044,7
verkoop gewassen	447,8	844,3	682,8	832,8	1.081,6	2.044,0
overige opbrengsten	0,1	0,0	0,3	0,0	1,5	0,7
totale variabele kosten	-318,8	-539,7	-340,0	-580,7	-585,6	-912,7
zaai- en pootgoed	-98,7	-198,6	-69,8	-215,9	-236,3	-204,3
meststoffen	-9,7	-12,5	-9,8	-15,5	-33,8	-60,9
gewasbeschermingsmiddelen	-24,8	-23,5	-28,6	-20,2	-24,5	-33,8
energie	-11,0	-18,7	-12,6	-20,9	-24,9	-276,9
<i>niet verwarming</i>	<i>-11,0</i>	<i>-18,7</i>	<i>-12,6</i>	<i>-20,9</i>	<i>-24,9</i>	<i>-39,4</i>
<i>verwarming</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>-237,5</i>
werk door derden	-11,5	-1,1	-15,5	-1,2	-1,6	-2,4
seizoensarbeid	-120,9	-181,0	-155,6	-224,0	-165,3	-247,2
verkoopkosten	-20,5	-41,7	-23,4	-33,3	-39,6	-65,0
substraat	0,0	-53,3	0,0	-42,2	-43,8	-46,7
overige variabele kosten	-21,7	-9,2	-24,6	-7,6	-15,8	-22,3
bruto saldo	129,1	304,6	343,2	252,2	497,5	1131,9
totale vaste kosten	-79,3	-151,3	-92,8	-175,2	-304,9	-408,8
afschrijvingen	-23,3	-58,9	-34,8	-93,6	-156,2	-202,6
<i>gebouwen</i>	<i>-8,0</i>	<i>-16,3</i>	<i>-19,1</i>	<i>-38,6</i>	<i>-60,9</i>	<i>-86,5</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-14,2</i>	<i>-41,8</i>	<i>-15,1</i>	<i>-54,1</i>	<i>-91,5</i>	<i>-111,8</i>
<i>overige</i>	<i>-1,1</i>	<i>-0,8</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,8</i>	<i>-3,7</i>	<i>-4,3</i>
fictieve intresten	-10,3	-20,5	-14,0	-26,1	-44,0	-56,4
<i>gebouwen</i>	<i>-2,4</i>	<i>-4,1</i>	<i>-3,8</i>	<i>-9,7</i>	<i>-18,5</i>	<i>-21,4</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-2,4</i>	<i>-7,4</i>	<i>-2,6</i>	<i>-8,6</i>	<i>-13,3</i>	<i>-17,0</i>
<i>omlopend kapitaal</i>	<i>-5,1</i>	<i>-8,8</i>	<i>-7,4</i>	<i>-7,6</i>	<i>-10,8</i>	<i>-16,7</i>
<i>overige</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>-1,3</i>	<i>-1,3</i>
kosten gronden en gebouwen	-8,8	-17,4	-11,8	-12,7	-40,3	-67,8
kosten werktuigen	-12,0	-13,1	-9,8	-12,4	-14,0	-15,5
betaalde lonen	-7,8	-22,2	-6,1	-11,8	-15,1	-34,5
overige vaste kosten	-17,1	-19,3	-16,3	-18,5	-35,4	-32,0
familiaal arbeidsinkomen	49,8	153,2	250,4	76,9	192,6	723,1
vergoeding eigen arbeid	-90,7	-204,9	-170,0	-124,3	-270,0	-277,9
netto bedrijfsresultaat	-40,9	-51,6	80,4	-47,3	-77,4	445,2

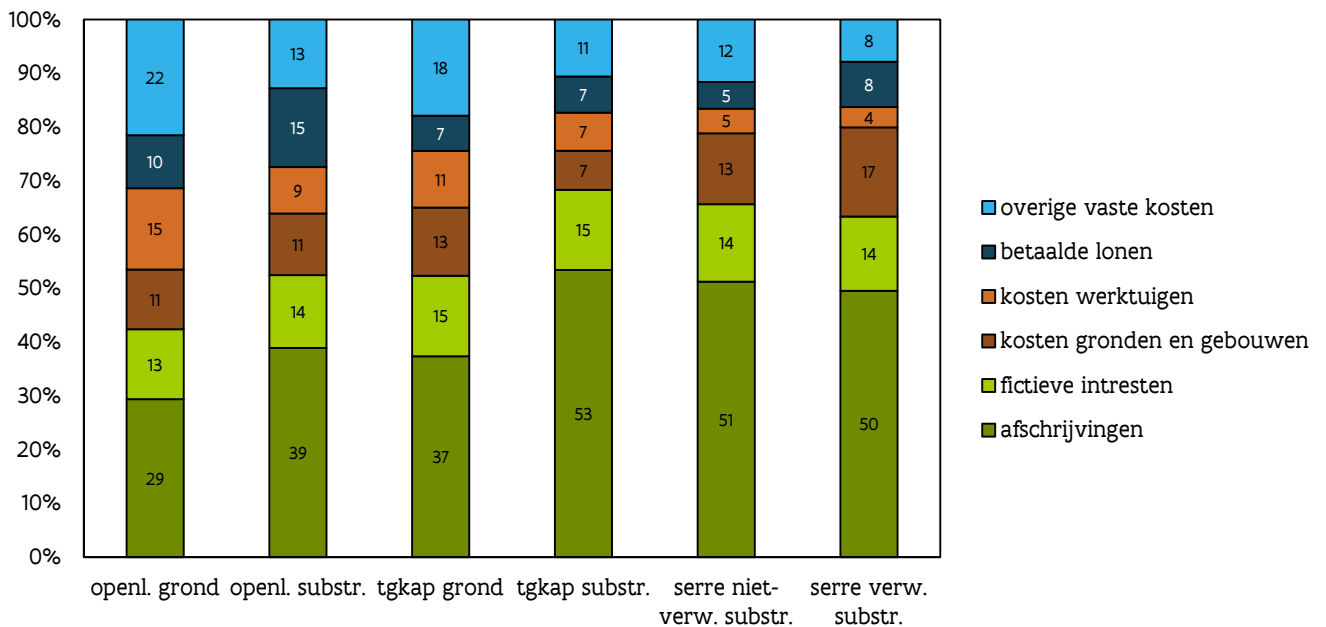
Bron: LMN

Figuur 7: aandeel van de variabele en vaste kostenposten per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

variabele kosten

vaste kosten

Bron: LMN

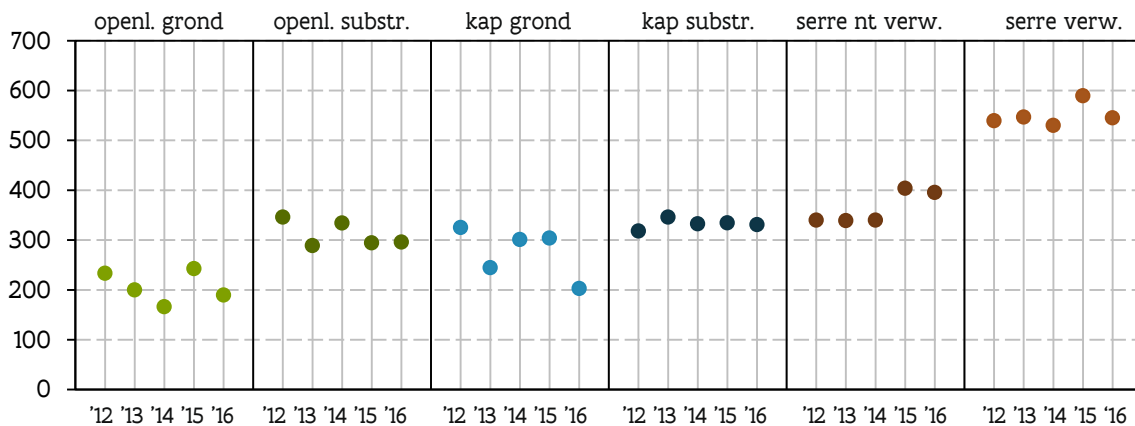
4.2 JAARLIJKSE RESULTATEN VOOR DE PERIODE 2012-2016

4.2.1 Bedrijfseconomische resultaten per jaar

In onderstaande figuren geven we grafisch de belangrijkste bedrijfseconomische resultaten per teeltwijze en boekjaar weer op basis van de waarnemingen uit het LMN.

Productie, prijs en opbrengst. De productie in kilogram per are fluctueert sterk over de jaren en teeltwijzen. Door de spreiding van de productie- en oogstdata binnen en tussen de verschillende teeltwijzen is het niet makkelijk om eenduidig een “goed” of “slecht” jaar aan te duiden. Een jaar met een goede opbrengst in één teeltwijze betekent niet automatisch dat dit ook het geval is voor een andere teeltwijze en ook binnen een teeltwijze is veel afhankelijk van de datum van planting, groei en oogst. Wel halen substraatteelten steeds een hogere productie dan de overeenkomstige teelten in vollegrond. De verwarmde serre teelt op substraat heeft elk jaar de hoogste productie per are, terwijl vollegrondteelt in openlucht telkens het laagst scoort.

Figuur 8: productie in kilogram per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

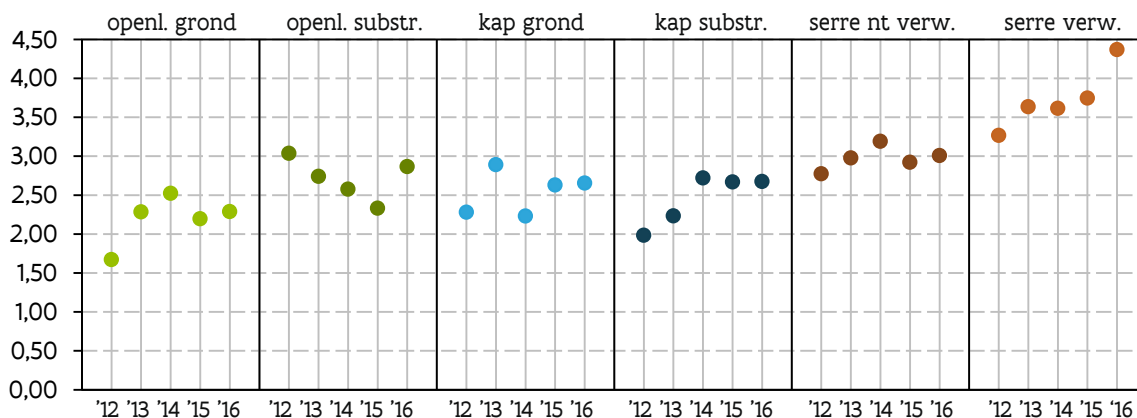

Bron: LMN

Ook de verkoopprijs varieert over de jaren en teeltwijzen. Bedrijven en teeltwijzen verschillen in oogsthoeveelheid en verkooptijdstip, aardbeien zijn niet lang houdbaar, de vraag kan fluctueren, en Vlaanderen is niet geïsoleerd van de rest van de wereld. Hierdoor is het onmogelijk om te stellen dat, op jaarniveau, de verkoopprijs enkel bepaald wordt door een hoge of lage productie binnen een teeltwijze. Wel halen de serreteelten jaar na jaar een hogere verkoopprijs en eindigt de vollegrondteelt in openlucht steeds onderaan.

////////////////////////////////////

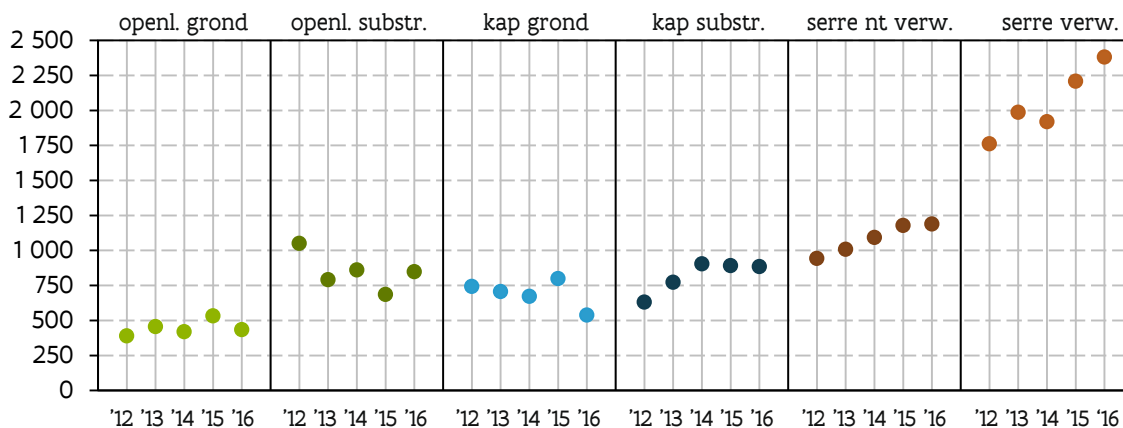
Figuur 9: verkoopprijs per kilogram aardbeien per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

De opbrengst wordt bepaald door de productie en de verkoopprijs. Door de fluctuaties in deze twee variabelen kent ook de opbrengst geen algemeen geldend patroon. Wel valt het op dat verwarmde substraatteelten in serres en niet-verwarmde substraatteelten in serres en onder toegankelijke kappen een continue stijging in opbrengst doormaken in de beschouwde periode. De overige teeltwijzen kennen een grilliger verloop. De verhouding tussen de verschillende teeltwijzen is redelijk stabiel, waarbij serreteelten en substraatteelten algemeen beter scoren.

Figuur 10: totale opbrengst per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

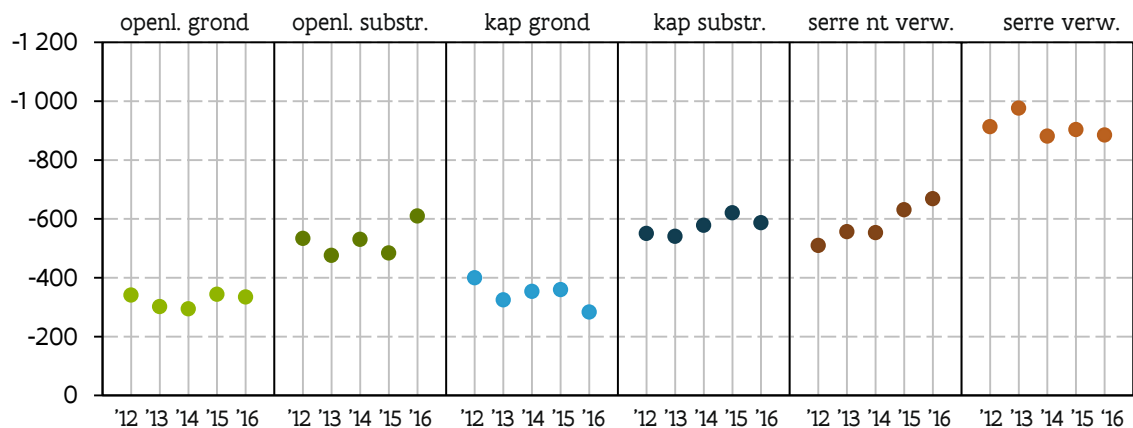

Bron: LMN

Variabele kosten. De variabele kosten fluctueren door de jaren. Een patroon is niet direct herkenbaar: wanneer een teeltwijze in een bepaald jaar opvallend hoge of lage totale variabele kosten heeft, betekent dit niet dat andere teeltwijzen in hetzelfde jaar eveneens hoge of lage totale variabele kosten hebben. De verhouding tussen de verschillende teeltwijzen blijft wel redelijk goed behouden door de jaren. Verwarmde serreteelten en substraatteelten hebben steeds hogere variabele kosten.

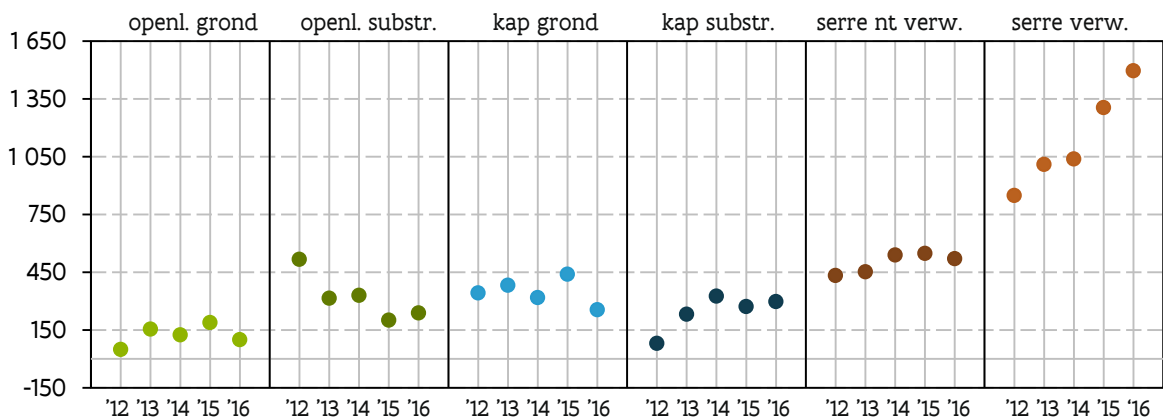
Figuur 11: variabele kosten per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

Bruto saldo. Het bruto saldo is gelijk aan het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale variabele kosten. Een patroon tussen de verschillende teeltwijzen is niet direct zichtbaar. Er is een zeer sterke stijging voor de verwarmde serreteelt en ook het bruto saldo per are voor de substraatteelt in niet-verwarmde serres en onder toegankelijke kappen kent een toename. Het bruto saldo volgt voornamelijk een gelijkaardig patroon als dat van de opbrengsten.

Figuur 12: bruto saldo per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

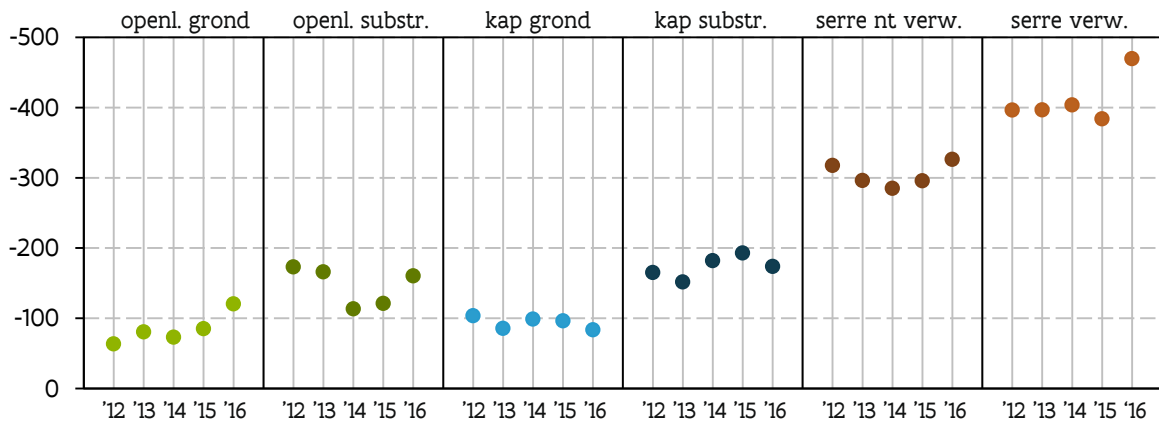

Bron: LMN

Totale vaste kosten. De totale vaste kosten zijn redelijk stabiel binnen elke teeltwijze. Beperkte fluctuaties kunnen een gevolg zijn van verschuivingen in de steekproef of van nieuwe investeringen. De vaste kosten zijn het grootst voor (verwarmde) serreteelten en substraatteelten dragen hogere vaste kosten dan overeenkomstige teelten in vollegrond. Weinig verrassend zijn dit de meer kapitaalintensieve teeltwijzen, aangezien de vaste kosten in grote mate verklaard worden door afschrijvingen en fictieve intresten.

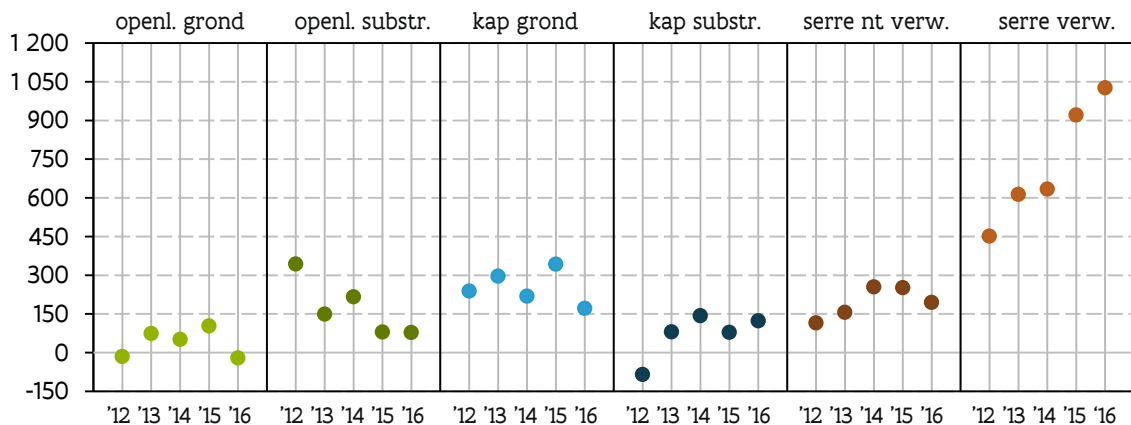
Figuur 13: vaste kosten per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

Familiaal arbeidsinkomen. Het familiaal arbeidsinkomen wordt bepaald door het bruto saldo en de totale vaste kosten. Aangezien de totale vaste kosten relatief stabiel zijn, kent het familiaal arbeidsinkomen een patroon dat sterk overeenkomt met het bruto saldo. Een negatief FAI komt slechts driemaal voor: twee jaren voor vollegrondsteelt in openlucht en één jaar voor substraatteelt onder toegankelijke kappen. Het zijn ook deze twee teeltwijzen die gemiddeld gezien het slechtst scoren op het vlak van familiaal arbeidsinkomen, met waarden die niet hoger liggen dan 150 euro per are. De andere teeltwijzen vertonen betere resultaten, zeker de verwarmde serreteelt die jaar na jaar beter scoort. Verder valt op dat vollegrondsteelt onder toegankelijke kappen het tweede hoogste familiaal arbeidsinkomen bereikt, voor niet-verwarmde serreteelten en de overige substraatteelten. In het algemeen kan gezegd worden dat de aardbeienteelt in onze steekproef een overwegend positief familiaal arbeidsinkomen per are realiseert.

Figuur 14: familiaal arbeidsinkomen per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

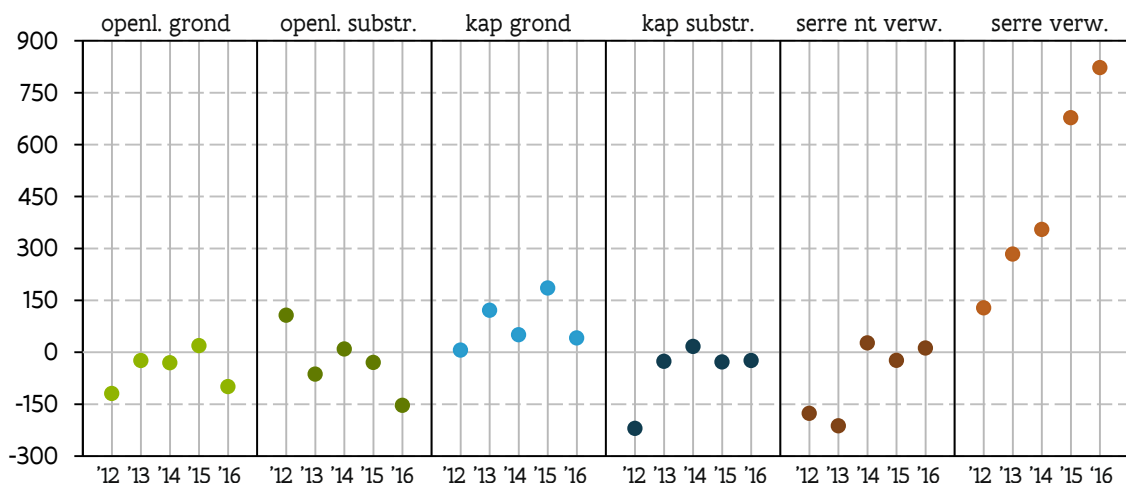

Bron: LMN

Netto bedrijfsresultaat. Het netto bedrijfsresultaat toont het bedrag dat overblijft nadat de teler zichzelf een marktconform loon heeft toegekend. Een negatief resultaat betekent bijgevolg dat de teler niet in staat is om zichzelf degelijk te vergoeden. Enkel de substraatteelt in verwarmde serres en de vollegrondteelt onder toegankelijke kappen kennen elk jaar een gemiddeld positief NBR. De overige vier teeltwijzen zitten vaak op of onder de grens van nul euro per are.

Figuur 15: netto bedrijfsresultaat per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

4.2.2 Spreiding van opbrengst, bruto saldo en FAI

In tabel 7 geven we de spreiding van de opbrengst, het bruto saldo en het familiaal arbeidsinkomen per teeltwijze voor de jaren 2012 en 2016. Per teeltwijze en variabele geven we het eerste kwartiel (P25), de mediaan (P50) en het derde kwartiel (P75), wat overeenkomt met de maximale waarden die 25, 50 en 75 procent van de waarnemingen halen. De tabel toont bijvoorbeeld dat in 2016 een kwart van de waarnemingen een opbrengst van minder dan 313 euro per are behaalt. De helft van de waarnemingen bereikt een bruto saldo van 49 euro per are of minder en driekwart behaalt een familiaal arbeidsinkomen van maximaal 173 euro per are.

De resultaten uit de tabel tonen drie zaken aan. Ten eerste is er een aanzienlijke spreiding binnen elke teeltwijze. Zo behaalt een kwart van de waarnemingen een bruto saldo van minder dan 504 euro per are in verwarmde serres in 2016, terwijl een ander kwart meer dan 1.239 euro per are behaalt. Ten tweede is er variabiliteit tussen de jaren. Als voorbeeld geven we het verschil tussen 2012 en 2016. Zo ligt de mediaan van het bruto saldo in niet-verwarmde serres in 2016 (574 euro per are) 190 euro hoger dan in 2012 (384 euro per are). Ten derde toont de tabel dat, net zoals de figuren uit de vorige sectie, er duidelijke verschillen zijn tussen de zes teeltwijzen. Ondanks de spreiding binnen de teeltwijze en tussen de jaren is de onderlinge verhouding van de teeltwijzen voornamelijk stabiel.

hiervan is openluchtteelt, 115 are bestaat uit teelt onder toegankelijke kappen en 183 are wordt geteeld onder serres. Gemiddeld gezien wordt 18 procent van de opbrengst verkregen in openlucht met een opbrengst van 239 kg per are. 25 procent van de productie is afkomstig van teelt onder toegankelijke kappen met een opbrengst van 324 kg per are. De resterende 58 procent is afkomstig van serreteelt waar een gemiddelde opbrengst van 475 kg per are wordt behaald. Tijdens de periode van vijf jaar bedroeg de gemiddelde verkoopprijs 3,04 euro per kilogram. Aardbeien uit serres (3,49 euro/kg) hebben een hogere prijs dan deze onder toegankelijke kappen (2,52 euro/kg), terwijl de aardbeien in openlucht de laagste verkoopprijs (2,34 euro/kg) optekenen.

De resultaten tonen verder dat een gemiddeld gespecialiseerd aardbeienbedrijf een opbrengst van 1.114 euro per are aardbeien behaalt. De variabele kosten bedragen 567 euro per are. Net zoals bij de resultaten per teeltwijze vallen zeer hoge kosten voor seizoensarbeid (228 euro/are of 40%) op. Ook de kosten voor zaai- en pootgoed⁵ (61 euro/are of 10,7%) en voor energie (85 euro/are of 15%) zijn aanzienlijk. Het resterende bruto saldo bedraagt gemiddeld 547 euro per are aardbeien. Wanneer de vaste kosten afgetrokken worden van het bruto saldo blijft het familiaal arbeidsinkomen over. De vaste kosten bedragen gemiddeld 282 euro per are en worden grotendeels bepaald door de afschrijvingen (133 euro/are of 47%). De resterende vaste kosten hebben een kleiner aandeel tussen 6 en 14 procent. Het overgebleven familiaal arbeidsinkomen eindigt op 265 euro per are: een sterk positief bedrag. Wanneer hiervan de vergoeding voor eigen arbeid van 203 euro per are wordt afgehouden, blijft er een positief netto bedrijfsresultaat van 62 euro per beteelde are aardbeien over.

Door de jaren is de gemiddelde bedrijfsgrootte in de steekproef toegenomen. Het areaal openluchtteelt neemt af terwijl dit voor teelt onder toegankelijke kappen en serreteelten toeneemt. Deze verschuiving heeft een versterkende invloed op de resultaten. Enerzijds tonen de gegevens per teeltwijze dat de teelt onder toegankelijke kappen en zeker de teelt in serres zeer sterke resultaten behalen. Anderzijds is het mogelijk om meerdere teelten per jaar onder toegankelijke kappen of in serres te hebben. De productie per are verschilt van jaar tot jaar, maar door de voornamelijk stijgende verkoopprijs stijgt ook de opbrengst per are aardbeien. De variabele kosten hebben ook een eerder stijgend patroon, voornamelijk gestuwd door de kosten voor seizoensarbeid. Omdat de toename in opbrengsten sterker is dan de toename in variabele kosten, kent ook het bruto saldo een eerder stijgend patroon. De vaste kosten nemen licht toe, maar door de sterkere toename in bruto saldo vertoont ook het familiaal arbeidsinkomen een positieve trend in de steekproef.

⁵ De kosten voor zaai- en pootgoed voor het volledige bedrijf zijn opvallend lager dan de kosten voor zaai- en pootgoed bij de verschillende teeltwijzen. Bij de resultaten per teeltwijze wordt het gebruik van eigen zaai- en pootgoed aan de benaderde kostprijs van het zaad- en pootgoed gewaardeerd. Dat gebeurt niet bij de resultaten van het volledige bedrijf, omdat de vermeerderingsactiviteit hier meegenomen wordt in de resultaten. Enkel de kosten van aangekocht zaai- en pootgoed vallen onder de kosten van zaai- en pootgoed. De opkweekkosten zitten namelijk verrat in de andere kostenposten.

Tabel 8: bedrijfseconomische resultaten van alle aardbeigerelateerde activiteiten van gespecialiseerde aardbeienbedrijven uitgedrukt per are aardbeien voor productie voor de periode 2012-2016.

resultaten per are	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
aantal bedrijven	16	15	14	14	13	14,4
areaal aardbeien per bedrijf (are)	367	380	424	441	444	409
<i>openlucht</i>	112	127	132	107	75	111
<i>serre</i>	170	162	175	205	210	183
<i>toegankelijke kappen</i>	86	90	117	130	159	115
oogst per bedrijf (kg/are)	361,8	356,6	351,5	407,2	361,7	368,2
<i>openlucht</i>	261,8	218,2	201,7	261,3	271,5	238,7
<i>serre</i>	440,3	472,1	475,6	519,1	463,2	474,6
<i>toegankelijke kappen</i>	336,4	344,7	334,0	350,8	270,4	323,9
aandeel in oogst (%)	100	100	100	100	100	100
<i>openlucht</i>	22	21	18	16	13	18
<i>serre</i>	56	56	56	59	61	58
<i>toegankelijke kappen</i>	22	23	26	25	27	25
verkoopprijs (€/kg)	2,70	3,02	3,13	3,05	3,32	3,04
<i>openlucht</i>	2,03	2,40	2,63	2,15	2,64	2,34
<i>serre</i>	3,16	3,45	3,52	3,49	3,80	3,49
<i>toegankelijke kappen</i>	2,20	2,53	2,64	2,57	2,60	2,52
totale opbrengsten	1.019,3	1.105,2	1.109,5	1.233,5	1.094,4	1.113,7
totale variabele kosten	-556,9	-568,4	-535,8	-587,4	-586,1	-567,0
zaad en pootgoed	-64,4	-57,7	-55,3	-61,1	-65,1	-60,7
meststoffen	-32,0	-34,4	-34,0	-38,0	-37,0	-35,1
gewasbeschermingsmiddelen	-33,1	-34,9	-32,2	-34,4	-36,2	-34,2
energie	-93,5	-107,6	-80,0	-76,5	-68,6	-85,1
werk door derden	-7,2	-8,7	-8,3	-7,5	-6,9	-7,7
seizoensarbeid	-206,8	-204,0	-214,3	-252,6	-263,0	-228,4
verkoopkosten	-47,2	-44,3	-43,2	-39,8	-38,2	-42,5
substraat	-33,7	-31,3	-26,6	-31,8	-34,3	-31,5
overige variabele kosten	-39,0	-45,5	-42,0	-45,5	-36,9	-41,8
bruto saldo	462,5	536,8	573,7	646,1	508,3	546,7
totale vaste kosten	-268,7	-271,7	-284,3	-285,2	-299,9	-282,0
afschrijvingen	-130,2	-131,5	-131,4	-133,1	-140,0	-133,2
fictieve intresten	-37,4	-36,5	-36,1	-39,5	-41,4	-38,2
kosten gronden en gebouwen	-40,1	-38,7	-44,3	-35,2	-36,0	-38,8
kosten werktuigen	-18,2	-17,1	-15,5	-15,7	-16,1	-16,5
betaalde lonen	-15,9	-20,6	-20,9	-30,8	-28,2	-23,3
overige vaste kosten	-25,3	-25,1	-31,6	-29,0	-37,6	-29,7
familiaal arbeidsinkomen	193,8	265,1	289,4	360,9	208,4	264,7
vergoeding eigen arbeid	-235,6	-242,1	-187,9	-190,8	-157,6	-202,5
netto bedrijfsresultaat	-41,8	23,0	101,5	170,1	50,9	62,2

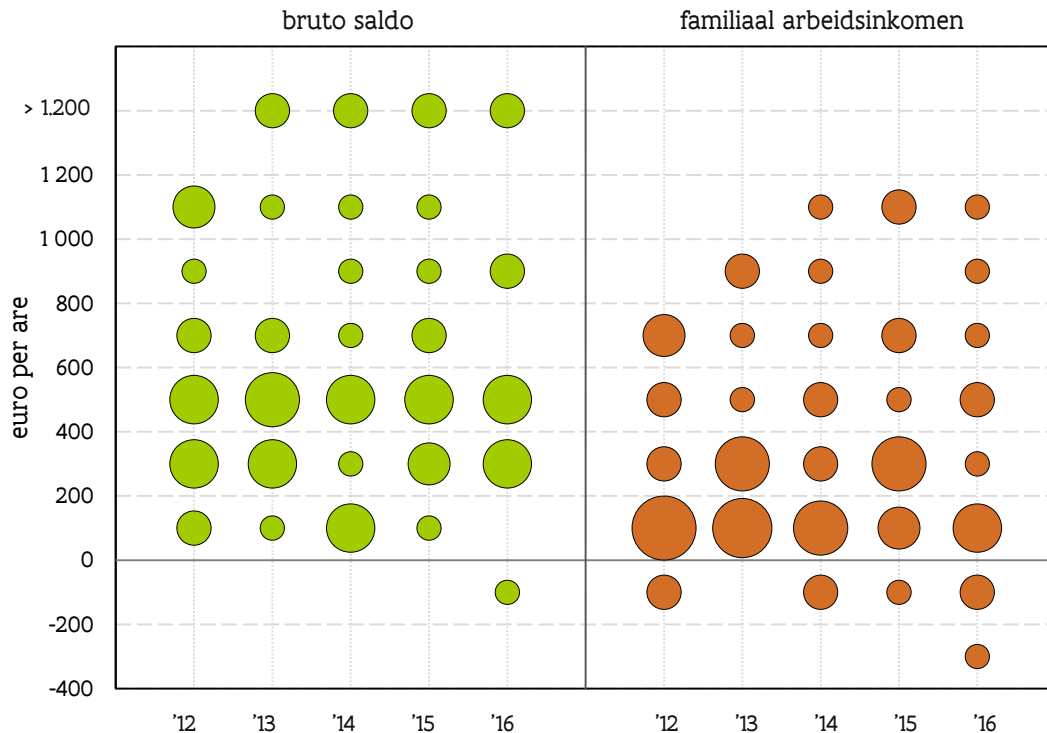
Bron: LMN

4.3.2 Spreiding van bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen

In figuur 16 geven we de jaarlijkse verdeling van de belangrijkste bedrijfseconomische resultaten weer voor alle aardbeienactiviteiten van de gespecialiseerde bedrijven voor de periode 2012-2016. Per variabele geven we van links naar rechts de spreiding van 2012 tot 2016. Per schijf van 200 euro per are worden de bedrijven geklasseerd. De grootte van elke bel toont het aantal bedrijven binnen het interval.

De resultaten tonen dat het bruto saldo met uitzondering van één waarneming steeds positief is en ook het familiaal arbeidsinkomen ligt hoofdzakelijk boven de nullijn. Jaarlijks is er een duidelijke spreiding tussen de bedrijven en ook tussen de vijf jaren zijn er verschillen zoals al werd aangetoond in tabel 8. In 2015 is het gemiddeld bruto saldo bijvoorbeeld gelijk aan 646 euro per are met waarden tussen 130 en 1.700 euro per are. Het familiaal arbeidsinkomen varieert tussen -90 en 1.100 euro per are in 2015, met een gemiddelde van 361 euro per are.

Figuur 16: verdeling van het bruto saldo en het familiaal arbeidsinkomen van alle aardbeiactiviteiten van de gespecialiseerde aardbeienbedrijven.

Bron: LMN. Per variabele (groep bellen met dezelfde kleur) wordt voor elk jaar (horizontale as) de spreiding van het resultaat per interval gegeven (verticale as). De grootte van elke bel duidt het aantal bedrijven aan dat zich binnen het interval bevindt (-400 tot -200, -200 tot 0 enz.)

4. Toegankelijke kappen niet-verwarmd substraat

euro per are	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
aantal waarnemingen	19	18	19	25	29	110
gemiddelde oppervlakte (are)	48,5	59,0	60,2	65,0	49,6	56,3
productie (kg/are)	317,8	345,8	332,3	334,2	330,6	332,5
verkoopprijs (€/kg)	1,98	2,23	2,72	2,67	2,67	2,50
totale opbrengsten	630,9	772,4	903,5	891,8	884,1	832,8
verkoop gewassen	630,7	772,4	903,5	891,8	884,1	832,8
overige opbrengsten	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
totale variabele kosten	-550,5	-540,5	-578,2	-620,4	-586,8	-580,7
zaai- en pootgoed	-233,1	-198,8	-215,9	-208,7	-225,7	-215,9
meststoffen	-14,4	-15,1	-18,2	-14,0	-16,1	-15,5
gewasbeschermingsmiddelen	-15,1	-17,6	-21,1	-21,3	-23,3	-20,2
energie	-15,7	-14,2	-14,3	-28,7	-25,4	-20,9
<i>niet verwarming</i>	<i>-15,7</i>	<i>-14,2</i>	<i>-14,3</i>	<i>-28,7</i>	<i>-25,4</i>	<i>-20,9</i>
<i>verwarming</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>
werk door derden	-0,2	-1,6	-1,3	-1,2	-1,4	-1,2
seizoensarbeid	-197,0	-218,8	-224,3	-256,7	-208,0	-224,0
verkoopkosten	-30,0	-30,2	-34,4	-34,9	-35,0	-33,3
substraat	-40,9	-37,9	-41,9	-45,0	-43,2	-42,2
overige variabele kosten	-4,1	-6,4	-6,7	-9,9	-8,8	-7,6
bruto saldo	80,3	231,8	325,3	271,4	297,3	252,2
totale vaste kosten	-165,1	-151,6	-182,1	-192,9	-173,8	-175,2
afschrijvingen	-88,9	-86,0	-107,7	-98,4	-85,6	-93,6
<i>gebouwen</i>	<i>-24,4</i>	<i>-27,8</i>	<i>-54,3</i>	<i>-49,4</i>	<i>-31,1</i>	<i>-38,6</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-63,7</i>	<i>-57,8</i>	<i>-52,6</i>	<i>-48,2</i>	<i>-53,3</i>	<i>-54,1</i>
<i>overige</i>	<i>-0,8</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,8</i>	<i>-0,9</i>	<i>-1,1</i>	<i>-0,8</i>
fictieve intresten	-23,2	-27,0	-27,9	-26,6	-25,5	-26,1
<i>gebouwen</i>	<i>-5,3</i>	<i>-10,6</i>	<i>-11,6</i>	<i>-10,5</i>	<i>-9,3</i>	<i>-9,7</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-10,4</i>	<i>-9,3</i>	<i>-8,6</i>	<i>-7,7</i>	<i>-7,9</i>	<i>-8,6</i>
<i>omlopend kapitaal</i>	<i>-7,3</i>	<i>-6,9</i>	<i>-7,4</i>	<i>-8,0</i>	<i>-7,9</i>	<i>-7,6</i>
<i>overige</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,3</i>
kosten gronden en gebouwen	-9,8	-10,9	-11,9	-13,2	-16,0	-12,7
kosten werktuigen	-15,7	-8,7	-10,8	-14,1	-12,5	-12,4
betaalde lonen	-10,4	-2,4	-2,9	-21,8	-15,6	-11,8
overige vaste kosten	-17,1	-16,5	-20,9	-18,9	-18,7	-18,5
familiaal arbeidsinkomen	-84,7	80,3	143,3	78,6	123,6	76,9
vergoeding eigen arbeid	-135,4	-106,6	-126,7	-106,9	-147,9	-124,3
netto bedrijfsresultaat	-220,1	-26,3	16,6	-28,4	-24,3	-47,3

5. Serre niet-verwarmd substraat

euro per are	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
aantal waarnemingen	34	37	28	28	25	152
gemiddelde oppervlakte (are)	37,4	34,1	37,9	46,1	52,4	40,8
productie (kg/are)	339,8	338,6	339,7	403,7	395,4	364,6
verkoopprijs (€/kg)	2,77	2,98	3,19	2,92	3,01	2,97
totale opbrengsten	942,8	1.008,4	1.092,8	1.178,8	1.189,1	1.083,1
verkoop gewassen	942,3	1.008,3	1.084,2	1.179,1	1.189,1	1.081,6
overige opbrengsten	0,5	0,1	8,6	-0,3	0,0	1,5
totale variabele kosten	-509,8	-556,4	-553,2	-631,1	-668,6	-585,6
zaai- en pootgoed	-207,3	-250,7	-247,7	-255,7	-222,4	-236,3
meststoffen	-30,8	-31,3	-27,4	-37,5	-40,5	-33,8
gewasbeschermingsmiddelen	-23,5	-24,9	-22,0	-24,8	-27,0	-24,5
energie	-22,3	-27,4	-28,0	-20,9	-26,5	-24,9
<i>niet verwarming</i>	<i>-22,3</i>	<i>-27,4</i>	<i>-28,0</i>	<i>-20,9</i>	<i>-26,5</i>	<i>-24,9</i>
<i>verwarming</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>
werk door derden	-1,4	-2,6	-1,2	-0,8	-2,2	-1,6
seizoensarbeid	-121,0	-113,5	-134,4	-192,2	-256,6	-165,3
verkoopkosten	-42,0	-40,6	-40,8	-34,7	-40,0	-39,6
substraat	-44,9	-47,3	-36,9	-45,8	-42,9	-43,8
overige variabele kosten	-16,8	-18,0	-15,0	-18,6	-10,5	-15,8
bruto saldo	433,0	452,0	539,6	547,7	520,5	497,5
totale vaste kosten	-317,6	-296,1	-285,0	-295,7	-326,1	-304,9
afschrijvingen	-166,4	-160,3	-131,6	-156,6	-161,8	-156,2
<i>gebouwen</i>	<i>-58,7</i>	<i>-54,9</i>	<i>-50,4</i>	<i>-68,3</i>	<i>-70,1</i>	<i>-60,9</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-104,9</i>	<i>-102,1</i>	<i>-78,6</i>	<i>-84,1</i>	<i>-86,2</i>	<i>-91,5</i>
<i>overige</i>	<i>-2,8</i>	<i>-3,3</i>	<i>-2,7</i>	<i>-4,2</i>	<i>-5,5</i>	<i>-3,7</i>
fictieve intresten	-43,5	-41,9	-35,8	-44,2	-52,7	-44,0
<i>gebouwen</i>	<i>-17,1</i>	<i>-15,5</i>	<i>-13,1</i>	<i>-19,4</i>	<i>-26,4</i>	<i>-18,5</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-15,4</i>	<i>-13,8</i>	<i>-12,0</i>	<i>-11,8</i>	<i>-13,2</i>	<i>-13,3</i>
<i>omlopend kapitaal</i>	<i>-10,2</i>	<i>-11,7</i>	<i>-9,7</i>	<i>-11,7</i>	<i>-10,6</i>	<i>-10,8</i>
<i>overige</i>	<i>-0,9</i>	<i>-1,0</i>	<i>-0,9</i>	<i>-1,3</i>	<i>-2,5</i>	<i>-1,3</i>
kosten gronden en gebouwen	-50,5	-40,1	-38,2	-32,9	-39,5	-40,3
kosten werktuigen	-16,8	-14,4	-14,6	-11,7	-12,7	-14,0
betaalde lonen	-14,8	-13,2	-15,8	-16,4	-15,5	-15,1
overige vaste kosten	-25,6	-26,3	-49,0	-33,9	-43,9	-35,4
familiaal arbeidsinkomen	115,4	155,9	254,6	252,0	194,3	192,6
vergoeding eigen arbeid	-292,2	-368,6	-227,8	-275,5	-182,5	-270,0
netto bedrijfsresultaat	-176,9	-212,8	26,8	-23,6	11,9	-77,4

6. Serre verwarmd substraat

euro per are	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
aantal waarnemingen	39	34	28	28	26	155
gemiddelde oppervlakte (are)	44,7	47,8	52,6	59,4	57,5	51,6
productie (kg/are)	3,27	3,64	3,61	3,75	4,37	3,71
verkoopprijs (€/kg)	539,1	546,5	529,9	589,3	545,0	550,4
totale opbrengsten	1761,3	1986,0	1918,6	2208,3	2381,3	2.044,7
verkoop gewassen	1761,3	1.986,4	1.915,0	2.208,0	2.381,2	2.044,0
overige opbrengsten	0,0	-0,4	3,6	0,3	0,1	0,7
totale variabele kosten	-913,2	-976,1	-880,9	-903,3	-885,2	-912,7
zaai- en pootgoed	-185,7	-209,5	-218,6	-209,8	-200,4	-204,3
meststoffen	-53,3	-62,8	-58,5	-62,5	-68,2	-60,9
gewasbeschermingsmiddelen	-30,1	-30,7	-30,5	-33,3	-45,2	-33,8
energie	-324,3	-366,2	-244,5	-216,5	-223,9	277,0
<i>niet verwarming</i>	<i>-38,8</i>	<i>-41,7</i>	<i>-43,2</i>	<i>-36,6</i>	<i>-37,2</i>	<i>-39,4</i>
<i>verwarming</i>	<i>-285,5</i>	<i>-324,6</i>	<i>-201,3</i>	<i>-179,9</i>	<i>-186,8</i>	<i>-237,5</i>
werk door derden	-2,4	-2,8	-2,7	-1,5	-2,5	-2,4
seizoensarbeid	-215,6	-209,5	-234,4	-305,8	-272,3	-247,2
verkoopkosten	-77,6	-71,1	-70,8	-49,6	-55,0	-65,0
substraat	-50,6	-48,3	-43,5	-46,9	-43,5	-46,7
overige variabele kosten	-24,2	-23,4	-20,9	-24,5	-17,6	-22,3
bruto saldo	848,0	1.009,9	1.037,7	1.305,0	1.496,1	1.131,9
totale vaste kosten	-396,3	-396,5	-403,7	-383,8	-469,6	-408,8
afschrijvingen	-205,7	-198,1	-199,2	-181,3	-230,9	-202,6
<i>gebouwen</i>	<i>-88,8</i>	<i>-82,4</i>	<i>-83,4</i>	<i>-73,8</i>	<i>-105,5</i>	<i>-86,5</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-113,0</i>	<i>-111,8</i>	<i>-110,9</i>	<i>-102,6</i>	<i>-121,3</i>	<i>-111,8</i>
<i>overige</i>	<i>-4,0</i>	<i>-4,0</i>	<i>-4,9</i>	<i>-4,8</i>	<i>-4,0</i>	<i>-4,3</i>
fictieve intresten	-56,7	-54,0	-53,3	-54,9	-63,3	-56,4
<i>gebouwen</i>	<i>-22,3</i>	<i>-19,4</i>	<i>-20,4</i>	<i>-20,0</i>	<i>-25,0</i>	<i>-21,4</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-16,1</i>	<i>-15,2</i>	<i>-15,5</i>	<i>-16,9</i>	<i>-21,7</i>	<i>-17,0</i>
<i>omlopend kapitaal</i>	<i>-17,3</i>	<i>-18,4</i>	<i>-16,2</i>	<i>-16,5</i>	<i>-15,0</i>	<i>-16,7</i>
<i>overige</i>	<i>-1,1</i>	<i>-1,0</i>	<i>-1,2</i>	<i>-1,5</i>	<i>-1,6</i>	<i>-1,3</i>
kosten gronden en gebouwen	-66,6	-68,6	-82,5	-62,0	-60,4	-67,8
kosten werktuigen	-17,6	-15,2	-14,7	-14,2	-15,8	-15,5
betaalde lonen	-24,9	-33,2	-25,4	-38,6	-51,4	-34,5
overige vaste kosten	-24,7	-27,4	-28,6	-32,9	-48,0	-32,0
familiaal arbeidsinkomen	451,7	613,4	634,0	921,2	1.026,5	723,1
vergoeding eigen arbeid	-323,7	-330,0	-279,4	-243,9	-204,2	-277,9
netto bedrijfsresultaat	128,0	283,4	354,6	677,4	822,3	445,2